

ONOMÀSTICA DE CAMPMANY (segle XIII)

Mn. Antoni BACH

Un senyor de Cervera, de can Carcassona, que el 1939 era un soldat, va arregar uns pergamins apilotats en un magatzem amb altra documentació. Se'ls emportà, perquè va aconseguir llegir-hi una paraula que li va semblar Oluja, que és el poble del seu naixement. Quan me'l va ensenyar vaig veure que es tractava de Bernat de Clusa, senyor de Capmany, com posa el document.

Aquest document en pergami, que està molt estripat i tacat, i ja ho estava fa vint anys, quan el vaig veure per primera vegada, consta de quatre pergamins d'uns 78 cm x 59 cm. Dos encara estan cosits, un altre està solt i aquests tres els conserva enrotllats el Sr. Alfred Carcassona, fill del soldat, i l'altre el té en un quadre. I falta encara un o uns pergamins anteriors, perduts, i un, que penso que podria ésser el darrer, està estripat al final. Per tant no hi puc concretar la data, però tant pel seu text com per la paleografia ha d'ésser de la meitat del segle XIII. Ho confirma el curs de la moneda melgoresa.

Consisteix en un capbreu, on cada vassall o emfiteuta fa constar o declara la seva situació personal en relació amb el senyor Bernat de Clusa, senyor de Capmany, les obligacions que té envers ell, les terres que posseeix i els censos o impostos que ha d'abonar. Els albergs i terres que té vénen delimitats amb el nom dels terratinents veïns. Per això hi ha certa riquesa de toponímia i antropomímia.

Està escrit en llatí medieval i això fa que es deformin molts noms, a més de la cal·ligrafia, que està molt esborrada; el mateix escrivà no és sempre regular en la transcripció; es troba Auriells i Auriols; Dausà i Dousà; Juheri i Joveri; Godrases o Godriases i altres.

Cal tenir present que en el document la *c* s'escriu *ch*, com en Rachó; *ca* és escrit *qua*; les *r* i les *s* no són mai doblades; la *l* és doblada alguna vegada; altres vegades la *ll* és *yl* o *ly* com en Castilyó; en la *y* sola, com en Goyalons; alguna vegada en *nn*, com en Pinnet. Cal interpretar l'accentuació, i per això poso accent en Ponça, Paratà o Peretó i altres.

He interpretat *textoris* quan va a continuació del nom d'un declarant, com a Teixidor; *heres*, no per hereu, sinó per Heres.

El text està en llatí, però molts noms, sobretot topònims, estan en català i amb la

morfologia pròpia de l'època. Els noms que tenen una traducció segura els posaré en català modern o de l'època amb cometes; si és dubtós transcriuré el nom dins parèntesi; i hi afegiré l'accentuació ortogràfica.

Aquest capbreu està dintre l'ambient feudal i de la remença de la gran part dels pagesos de les comarques de Girona. Així, a més del que es refereix als censos i a les rendes de les collites, hi apareixen les càrregues imposades o contractades. Tots els caps de casa i declarants es consideren homes propis i solius del senyor de Capmany, i la major part són "amansati" o residents al mas amb la seva fillada nada i la que pugui néixer. Alguns també es consideren obligats a fer host i cavalcada.

Per tot això hi trobem una onomàstica especial:

Homes, "rusticus i amansatus"; alguns s'anomenen jurats; també hi consten altres càrrecs com batlle.

Construccions: "hospitium", casal, corral, mas, "cellaria", que hi té el significat de clos del poble; barbacana, peixera.

Monedes: sous i diners melgoresos.

Mesures: mitgeres, quarteres, mantada de palla, garba, fogassa.

Impostos: dècimes, primícies, braçatge de pa i vi, tasca, foriscapis, lluïisme (laidemium).

Productes: civada, ordi, sègol, vi, gallines, formatges.

Deures militars: host i cavalcada.

Usos agraris: joves, tragues, segades, batudes, trotèries, celles, femades, peita.

No s'hi consignen els mals usos, que s'hi aplicaven segurament.

El nom del poble és "Capite Magno" i no hi apareix cap vegada en català. Els declarants que hi consten són 46, i serien molts més si el document fos complet.

ANTROPONÍMIA

Andreu, Ramon
Arniscle
Auriol
"Baya", Bernat
Benet, Pere
Berard, Bernat
Bernat, Dalmau
Besell, Pere
Bonell, Martí
Boxeda, Bernat
Cabot, Bertomeu
Çalat, Dalmau

Çavenells
Castanyer, Llorenç
Castanyer, Berenguer
Caterina (Quaterina)
Colell, Pere
Coll, Pere
Dalmau Jutge (Jugeri)
Dausà, Pere, alias Ferrer
Dolça
Dominic, Guillem
Dausà, Pere
Elisenda, muller de Dalmau

Estany, Auriol
Esteve, Pere
"Felay"
Ferrer, Bartomeu
Ferrer, Damià
Ferrerola
Ferrer, Pere
Ferrero, Bernat
Figuerosa
Fra, Ponç
Fresqui, Pere
Gener, terra d'en
Gesol
Goidi
Na Gralla
Gunyaà, Berenguer
Herras, Bernat
Na Jacova
Na Joana
Jovany, Pere
Jover, Arnau (Juheri)
Julià, Guillem
Lauró, Ramon
Lausà D'Oliastre
Llobera, Mossèn
Llobet, Francesc (Lobet)
Llongard, Pere (Longard)
LLoreda (Loreda)
Madrell, Bartomeu
Mansot, Casa de
Marset, Joan
Martí, Guillem
Martí de la Pinya
Martí, Pere
Mata, Berenguer
Mercera o Na Merceria
Molas, Guillem
Minerger
Montard, Berenguer
Montard, Ramon
Navès, Dalmau
Negre, Bartomeu
Nicolau, Arnau
Nicolau, Bartomeu
Nicolau, Guillem
Na Oliva

Oliva, Guillem
Oliver, Dalmau
Oliver, Pere
Olm, Guillem
Pagès, Joan (Payes)
Pelerer, Marc
Perelada, Arnau
Pere, Francesc
Pere de Cap Matall
Peretà, Martí
Peretó, Pere
Pestanyer
Pinyola, Berenguer
Plaig Terra d'en
Plage, Pere de
Po, Guillem
Ponç, Arnau
Ponsà i Ponça, Nicolau
Prat, Guillem
Regués, Bernat (Rayes)
Rial (Rialli)
Riera, Bartomeu
Roera (?)
Sabater, Guillem
Salada, Pere
Salels, Pere, o Salellas
Na Sapriniana
Sanyoloni, Jaume
Sengranysers
Serra, Pere
Serra, Ponç
Sibil-la, muller de Bartomeu Ferrer
Teixidó, Alamany
Teixidó, Oliva
Tosa, Pere
Trasseguí, Pere
Vall, Terra d'en
Viu, Pere

TOPONÍMIA

Agullana, lloc d'
Arquiador
Assagoner, lloc d'
Asterons

Banya (Baya)
Barbacana
Capasiner (Cap Asiner)
Capmaians, terra de
Cap Matall
Castell Dardan
Castellgener (Castilio Generi)
Castelltelló
Castell d'en Prat
Cel de Gotmar
Clos
Clota i Clots
Coloter
Coll de Ginebre
Coll dels Molins
Coll d'en Martí
Coll de les Venes
Coll de Pinyonet
Comes les
Coma d'Avall
Desembre, Can
Escolatar
Estany
Estany Xuriell
Ferrerola, la
Feixa de St. Esteve de Biure
Figueres de Gotmar
Fontana
Fontanases
Forques (Forges ?)
Fossar (Fosari)
Godrasses o Godriasses
Gonyalons
Junyes (Juyes)
Gordiola
Goitallops
Lorador
Malleu
Mallol de la Costa
Mardàs, Ribera de
Mardassa o Mardasa
Mardassó
Mata (La Matha)
Mills (Mills)
Mas de l'Alamany
Mas d'Arniscle

Mas d'en Boga
Mas d'en Amister
Mas Colell
Mas Colell
Mas d'en Gord
Mas Dalmau
Mas Despuig
Mas Felip
Mas Ferrer
Mas Gener
Mas de Girvany
Mas Liberi
Mas d'en Llobard
Mas de Mir
Mas d'en Moles
Mas d'en Pagés
Mas Pellister (Pellicer ?)
Mas d' en Plais
Mas d'Oliva
Mas Pogola (Pujolà ?)
Mas d'en Roure
Mas d'en Ventós
Mas de Mirgoler
Mas Gordi
Oliastre, lloc d'
Orsanyà
Parada la
Pedra Plana
Peixeres d'en Prat
Penyaler
Perafita
Perons
Plaça de l'Església
Podiet de les Fargues (Farges)
Poristà
Pradells
Prat de "Ceritania"
Prat de Malniu
Prat de Girbana
Prat de Paracans
Pratrodó
Puiaguilar
Puigcaubet
Puig d'Arniscle
Puig de Fornols
Puig de Girbana

Puig de la Torra
Puig de les Forques
Puig-gros (Puygros)
Puig Junyent
Puigjuriguer i Puigxuriguer
Puig Ventós
“Puyada”
Quer, el
Quer Funat
Rabassades i Rebassades
Racó Moliner (Recho)
Racó Madrall
Raniscle
Rebassador
Reguer
Roca d’Avall
Ronces, les
Roure, el
Sanyanes o Sonyanes
St. Bartomeu de Bell-lloc

St. Pere
Savenals
“Senginer”
Serallonga
Serra del Viu
Serra Llobera
Sol de Simonet
Soler, el
Teirells (Teyrels)
Terra de Canals o Cavalls
Terra de Viure
Terra de l’Estriell
Terra d’en Ventos
Terrades
Toronell
Torrelló (Tureylo i Torelyo)
Vall del Mur
Verdaguer
Viadrall de Biure

DOCUMENT

Aquest tros és una mostra del document.

“ Ego Petrus Dausa escilicet vocatus Ferrarius de Capite Magno, juratus. Item, confiteor i recognosco me ut hominem propium et solidum cum omni familia mea nata et nascitura vobis Bernardo de Clusa et destris successoribus et facere vobis dicto domino hostem et cavalcata. Et etiam recognosco tenere pro vobis dicto domino unum hospitium intus cellariam de Capite Magno, et affrontat ab oriente in hospitium Raymundi Lauroni et in hospitium domini Mansot, ab occiduo in rivo. Et pro dicto hospitio facio vobis dicto domino et successoribus vestris quolibet anno in festo Natalis Domini unam gallinam. Item, teneo pro vobis dicto domino ad directum dominium unam terram exteriorem, et affrontat ab oriente meridie et cirtio in terram Mas de Boxeda, et ab occidente in meo; et do despletis vobis dicto domino omnia jura. Item, aliam terram teneo pro vobis dicto domino et vestris ad directum dominium in loco vocato Asterons; affrontat ab oriente in rivo et a cirtio in terra de Baya, et do vobis et vestris despletis omnia jura. Item, teneo pro vobis dicto domino aliam terram in loco vocato ses Juyes; affrontat ab oriente in torrente, in meridie in terra Mansi den Mola, a cirtio et occiduo in terra Mas de Baya et do vobis dicto domino et vestris despletis omnia jura. Item, teneo pro vobis et vestris ad dominium directum alia terra in loco vocato Mansum des Pug Gran; affrontat ab oriente in terra... de Bonell; meridie ad Franciscum de Lobet et ab occiduo in terra Mas de Lombardi, quondam, et do vobis despletis omnia jura. Et facio de censu possessionis mansi Johannis Pagesi quolibet anno in festo santi Michaelis mensi septembris duos

denarios. Item, teneo pro vobis dicto domino in directum dominium aliam terram in loco vocato al Gesol; afrontat ab oriente in riparia de Mardasa, ab occiduo et cirtio in rivo, meridie in manso Gordii et do vobis dicto domino et vestris expletis, tascha et braciaticum. Item, teneo pro vobis dicto domino ad dominium directum aliam terram in loco vocato a sa Toassa; affrontat ab oriente in terra Mas de Mir, ab occiduo in terra de Biure et do spletis vobis dicto domino et vestris omnia jura. Item, teneo pro vobis dicto domino et vestris de expleto tascha et braciaticum. Item, teneo pro vobis dicto domino aliam terram in loco vocato Puygros; affrontat ab oriente et meridie in terra mansi Generi, a cirtio in terra Arnaldi Juerii inferiori, et ab occiduo.... et do de expletis dicto domino et vestris omnia jura. Item, teneo pro vobis.... ad directum dominium aliam terram in loco vocato Rague Daval; affrontat ab oriente in riparia, ab occidente in terra mansi Gillelmi Molis et do de expletis vobis dicto domino et vestris omnia jura. Item, teneo pro vobis dicto domino et vestris ad directum dominium aliam terram in loco vocato Coma Daval; affrontat ab oriente in terra Lausani de Oliastro, et ab occiduo in terra Mas Generi, et do de expletis vobis dicto domino omnia jura. Item, teneo.... in loco vocato Toreyles; affrontat ab oriente in mas Colelli, a cirtio in sera de Nagullana, ab occiduo in ripa Toreyles, et do vobis dicto domino et vestris omnia jura. Item, do de unum ortum in loco vocato Torreyles.... affrontat ab orinte in loco vocato riparia de Torreyles, ab occidua in orto G. Molis et do ... omnia jura.